

24. Комментарий к Уголовно-исполнительному кодексу Российской Федерации / общ. ред. И.Л. Трунов; рук. автор. кол-ва О.В. Филимонов. - М.: Эксмо, 2006. - 448 с.
25. Уголовно-исполнительный кодекс Российской Федерации. - М.: Издательство «Омега - Л», 2012. - 91 с.
26. Уголовно-исполнительный кодекс Республики Беларусь. - Мн.: Национальный центр информации Республики Беларусь, 2000. - 144 с.
27. Европейські пенітенціарні правила: Рекомендація Ради Європи Я (2006). - Вид. друге. - Донецьк: Донецький Меморіал, 2010. - 32 с.
28. Мінімальні стандартні правила поводження із засудженими // Права людини і професійні стандарти для працівників пенітенціарної системи в документах міжнародних організацій. - К.: Сфера, 2002. - С. 61-76.

КОНСУЛЬТАЦІЯ - ПРОЦЕСУАЛЬНА ФОРМА ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

Лук'янчиков Євген Дмитрович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінально-правових дисциплін навчально-наукового інститут права та психології Національної академії внутрішніх справ Лук'янчиков Борис Євгенович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

З'ясування багатьох обставин кримінального правопорушення під час досудового провадження та судового розгляду важко уявити без використання для цього спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва та ремесла, чому приділяли увагу науковці та практики і розглядали їх в широкому та вузькому розумінні.

Всебічний аналіз суб'єктів, видів і форм використання спеціальних знань стороною обвинувачення здійснив Б.В. Романюк [1]. Можливості використання спеціальних знань адвокатом-захисником висвітлюються в академічному курсі криміналістики, що підготовлений авторським колективом Академії адвокатури України [2, с. 49-52].

Еволюція форм використання спеціальних знань в кримінальному провадженні пройшла тривалий шлях поШуків та перетворень. Докладніше зупинимося на питаннях використання спеціальних знань спеціалістом, права та обов'язки якого викладено в ст. 71 КПК України. На відміну від попереднього, чинний КПК України передбачає залучення спеціаліста для вирішення таких задач: а) для надання безпосередньої технічної допомоги під час досудового розслідування і судового розгляду (ч. 2 ст. 71 КПК України); б) для надання консультації з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок (ч. 1 ст. 71; ч. 1 ст. 360 УПК України); в) для надання письмових роз'яснень під час дослідження доказів в суді (ч.1 ст. 360 УПК України). Таким чином, використання спеціальних знань у формі консультацій осіб, що володіють спеціальними знаннями у певних галузях знань набуло законодавчого закріплення. В той же час деякі питання отримання консультацій та їх процесуального оформлення, особливо під час досудового провадження, потребують подальшого дослідження та врегулювання. Так, якщо спеціаліст бере участь у слідчій (розшуковій) дії, використання його спеціальних знань здійснюється під контролем та в межах, визначених слідчим. Процес і результати цієї діяльності знаходять відображення в протоколі відповідної процесуальної дії, а отримані відомості можуть бути визнані доказами. Роз'яснення спеціаліста, що сформульовані на основі його спеціальних знань, в суді подаються ім в письмовій формі і визнаються доказами в кримінальному провадженні (ст. 99 КПК України).

Використання спеціальних знань у формі консультації здавна використовується в розслідуванні злочинів. Внаслідок тривалих дискусій сформувалася думка про доцільність таких консультацій в оперативно-розшуковій та кримінально-процесуальній діяльності з виявлення та розкриття кримінальних правопорушень. Обґрунтовується пропозиція про законодавче врегулювання консультативної форми використання спеціальних знань в кримінальному провадженні [3, с.48-55].

Аналіз норм чинного КПК України свідчить про сприйняття законодавцем пропозицій науковців та закріплення консультативної форми використання спеціальних знань в кримінальному провадженні. В той же час в КПК не визначено форм, в яких такі консультації можуть надаватися. Якщо в

ст. 360 КПК мова іде про усні консультації, то в ст. 71 КПК про це не згадується. Під час судового розгляду запитання сторін і відповіді на них спеціаліста знаходять відображення в журналі або в матеріальних носіях повного фіксування судового засідання технічними засобами. Про форму отримання консультації на досудовому розслідуванні КПК не згадує. Якщо консультація надається під час проведення слідчої дії (участь психолога у допиті неповнолітнього), це має знаходити відображення в протоколі. Якщо консультація надається на письмовий запит слідчого, вона має бути в письмовій формі в матеріалах провадження.

Розглядаючи питання про консультації, не можна залишити поза увагою питання про їх співвідношення з «письмовими роз'ясненнями спеціаліста» (ст. 360 КПК України). На жаль, ні сам законодавець ні автори коментаря КПК України не показують їх відмінності [4, с. 206-209, 747-748]. В тлумачному словнику консультацію розглядають як пораду спеціаліста з будь-якого питання, а роз'яснення - це те, що вносить ясність, сприяє розумінню чого-небудь [5, с. 450, 1085]. У будь-якому випадку, це діяльність особи, що володіє спеціальними знаннями по відповіді на запитання, які неможливо з'ясувати в інший спосіб. В такому випадку виникає запитання про доцільність використання одночасно цих двох понять в одній нормі. Консультації тривалий час використовуються в практиці, набули відображення та обґрунтування в спеціальній літературі і не викликають заперечень. У такому випадку вважаємо за можливе виключити із ст. 360 «роз'яснення», залишивши «консультації», зазначивши, що вони можуть бути як усними, так і письмовими в залежності від ситуації та характеру запитань, з яких слід отримати відповіді.

Список використаних джерел:

1. Романюк Б.В. Участь спеціаліста на стадії досудового слідства: [навч. посіб.] / Б.В. Романюк. - К.: Видавничий будинок «Аванпост-Прім», 2010.
2. Криміналістика. Академічний курс: підручник / Т.В. Варфоломєєва, В.Г. Гончаренко, В.І. Боярков та ін. - К.: Юрінком Інтер, 2011.
3. Кергандберг Э. Использование специальных познаний адвокатом в советском уголовном процессе / Э. Кергандберг // Использование специальных знаний в советском уголовном процессе. Труды по правоведению. : ученые записки Гартуского гос. ун-та. - Гарту: Изд-во Гарту. ун-та, 1984. - Вып. 663. - С. 48-55.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Г. Нора, М.С. Шумида. - К.: Юстініан, 2012. - С.206-209; 747-748.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [упоряд. і голов. ред. В.Т. Бусел]. - К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001.

ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ

Александренко Олена Віталіївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ Зарубеж Вікторія Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ

Актуальність в сучасних умовах боротьби зі злочинністю проблеми протидії розслідуванню, потребує вирішення питання про засоби і методи

їальності щодо її попередження, виявлення і своєчасного подолання. Недостатність існуючих правових засобів боротьби з протидією відзначили 89% опитаних суддів, 85% слідчих ОВС, 94,3% слідчих прокуратури, 83,2% оперуповноважених. Лише 35,9% суддів реагували на факти протидії, як на перешкоду для цього зазначивши відсутність надійних правових засобів.

Успішне та ефективне подолання протидії можливо лише за умови реалізації комплексу заходів різного характеру (соціальних, правових, кримінологічних, криміналістичних, оперативних та ін.). Серед вказаних основну роль відіграють правові заходи, оскільки зайва концентрація уваги лише на оперативно-тактичних засобах подолання протидії робить процес нейтралізації надзвичайно залежним від здібностей слідчого, оперативного співробітника [1, 164].

Кримінально-процесуальні засоби спрямовані на забезпечення провадження у кримінальних справах, встановлюють правила поведінки і